

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti boshlang'ich

*ta'lim yo'nalishi talabasi: **Omonova Asila***

Annotatsiya: *Ushbu maqolada maktab o'quvchilari bilan ishlashning mazmun-mohiyati va uning asosiy jihatlari keng ko'lamda yoritiladi. Maktab o'quvchilari bilan ishlash pedagoglar, psixologlar, ota-onalar va jamiyatning boshqa a'zolari tomonidan amalga oshiriladigan murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishi, ta'lim-tarbiyasi va ijtimoiy moslashuvini ta'minlashga qaratilgan. Maqolada ta'lim-tarbiya jarayoni, individual yondashuv, psixologik qo'llab-quvvatlash va ijtimoiy moslashuv kabi muhim elementlar batafsil tahlil etilgan. Ta'lim va tarbiyaning ahamiyati, o'quvchilarning individualligini e'tiborga olish va differensial yondashuv, stress va xavotirni bartaraf etish, o'z-o'ziga ishonchni mustahkamlash va konfliktlarni hal qilish kabi jihatlar ham keltirilgan. Bu elementlar o'quvchilarning barkamol shaxs sifatida shakllanishida va ularning akademik va ijtimoiy muvaffaqiyatlarida muhim rol o'ynaydi.*

Kalit so'zlar: *Maktab o'quvchilari, ta'lim, tarbiya, pedgoglar, jarayonlar, bilim malaka, ijtimoiy, psixologik muammolar, shaxsiy rivojlanish, ko'maklar, muvaffaqiyatli faoliyat, hal qilish.*

Ta'lim-tarbiya jarayoni maktab o'quvchilari bilan ishlashning asosiy qismini tashkil etadi. Ta'lim - bu bilim, ko'nikma va malakalarni o'zlashtirish jarayoni bo'lsa, tarbiya - o'quvchilarning axloqiy, ijtimoiy va psixologik rivojlanishini ko'zda tutadi. Bu ikki jarayon bir-biri bilan chambarchas bog'liq bo'lib, samarali ta'lim-tarbiya natijasida o'quvchilar maqsadli va axloqiy barkamol shaxslar sifatida shakllanadilar.

Ta'lim o'quvchilarga bilim va ko'nikmalarni o'rgatadi. Bu jarayonning

Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi

asosiy maqsadi o'quvchilarning intellektual rivojlanishi va ularga kelajakda muvaffaqiyatli bo'lish uchun zarur bo'lgan bilimlarni berishdir. Ta'lim jarayonida o'qituvchilar turli xil metodlar va usullarni qo'llashadi, bunda darsning mazmuni, o'quvchilarning yoshi va qobiliyatlari hisobga olinadi. Samarali ta'lim o'quvchilarning tafakkurini rivojlantiradi, ularga mustaqil fikrlash, tahlil qilish va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini beradi.

Tarbiyaning asosiy maqsadi o'quvchilarning axloqiy va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlashdir. Bu jarayonda o'quvchilarga jamiyatning axloqiy me'yorlari, qadriyatlari va tamoyillari o'rgatiladi. Tarbiya jarayonida ota-onalar, o'qituvchilar va jamiyatning boshqa a'zolari faol ishtirok etishadi. Axloqiy tarbiya o'quvchilarga to'g'ri va noto'g'ri xatti-harakatlarni ajratishni, boshqalar bilan hurmatli munosabatda bo'lishni va o'z mas'uliyatini anglashni o'rgatadi.

Har bir bola o'ziga xos xususiyatlarga ega. Shu bois, pedagoglar va mutaxassislar ularning shaxsiyati, qiziqishlari va imkoniyatlarini hisobga olgan holda individual yondashuvni qo'llashlari zarur. Bu nafaqat ta'lim sifatini oshiradi, balki bolalarning o'z-o'ziga bo'lgan ishonchini ham mustahkamlaydi.

O'quvchilarning individualligini hisobga olish ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini oshiradi. Har bir o'quvchi o'ziga xos qobiliyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlari bilan farqlanadi. Shuning uchun, o'qituvchilar darslarni tashkil etishda va tarbiyaviy ishlarni olib borishda o'quvchilarning individual xususiyatlarini inobatga olishlari lozim. Bu jarayon o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishini rag'batlantiradi va ularning o'z-o'zini anglashiga yordam beradi.

Differensial yondashuv o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda darslarni tashkil etish va ta'lim-tarbiya ishlarini olib borishni anglatadi. Bu yondashuvda o'qituvchi har bir o'quvchining qobiliyatlari va ehtiyojlariga mos ravishda ta'lim va tarbiya jarayonini tashkil etadi. Differensial yondashuv o'quvchilarning qobiliyatlarini rivojlantirishga, ularning o'z-o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlashga va ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Psixologik qo'llab-quvvatlash bu davr uchun eng kerakli

jarayonlardan biridir. Maktab davrida bolalar turli xil psixologik muammolarga duch kelishlari mumkin. Ular stress, xavotir, o'z-o'ziga ishonchsizlik kabi holatlarni boshdan kechiradilar. Psixologlarning yordamida ushbu muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish muhimdir. Psixologik qo'llab-quvvatlash orqali bolalar o'zlarini xavfsiz va qadrlig his etadilar, bu esa ularning akademik va ijtimoiy muvaffaqiyatlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. O'quvchilar maktab davrida turli xil stress va xavotir holatlarini boshdan kechiradilar. Bu holatlar ularning akademik muvaffaqiyatlariga va shaxsiy rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Psixologlar va o'qituvchilar bolalarga stress va xavotirni bartaraf etish uchun turli xil texnikalarni o'rgatishlari lozim. Masalan, relaksatsiya texnikalari, muloqot ko'nikmalari va o'z-o'zini boshqarish usullari o'quvchilarga stressni kamaytirishga yordam beradi.

O'quvchilarning o'z-o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlash ularning shaxsiy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Psixologlar va o'qituvchilar bolalarga o'z qobiliyatlari va imkoniyatlariga ishonch hosil qilishlariga yordam berishlari lozim. Bu jarayon o'quvchilarning o'z-o'zini anglashini rivojlantiradi va ularning akademik muvaffaqiyatlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. O'z-o'ziga ishonchni mustahkamlash uchun bolalarga o'z muvaffaqiyatlarini tan olish va o'z kamchiliklarini to'g'ri qabul qilish ko'nikmalarini o'rgatish lozim. Shuningdek, bolalarning ijtimoiy hayotga moslashuvi ham muhim ahamiyatga ega. Maktabda ular turli jamoalarda faoliyat yuritish, hamkorlik qilish va muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Ijtimoiy moslashuv bolalarning kelajakdagi ijtimoiy munosabatlari va professional faoliyatida katta rol o'ynaydi.

Xulosa: Maktab o'quvchilari bilan ishlashning mazmun-mohiyati pedagoglar, psixologlar, ota-onalar va jamiyatning boshqa a'zolari tomonidan olib boriladigan murakkab va ko'p qirrali jarayon ekanligini anglashdan iboratdir. Ushbu jarayon o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishi, ta'lim-tarbiyasi va ijtimoiy moslashuvini ta'minlashga qaratilgan. Ta'lim-tarbiya jarayoni, o'quvchilarning intellektual va axloqiy rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega bo'lib, bilim va ko'nikmalarni shakllantiradi. Individuallik va yondashuv esa har bir

o'quvchining o'ziga xos xususiyatlarini e'tiborga olib, ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini oshiradi. Psixologik qo'llab-quvvatlash orqali o'quvchilarning stress va xavotirlarini bartaraf etish, o'z-o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlash ham muhim hisoblanadi. Shuningdek, ijtimoiy moslashuv va ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish, konfliktlarni hal qilish ko'nikmalarini o'rgatish bolalarning kelajakdagi muvaffaqiyatli faoliyatida katta rol o'ynaydi. Umuman olganda, maktab o'quvchilari bilan ishlashda ta'lim-tarbiya, individuallikni e'tiborga olish, psixologik qo'llab-quvvatlash va ijtimoiy moslashuv jarayonlarining har biri o'quvchilarning barkamol shaxs sifatida shakllanishida va ularning akademik hamda ijtimoiy muvaffaqiyatlariga katta ta'sir ko'rsatadi.

Foydalanilgan manbalar:

1. Ашурова, Д. Ш. (2018). "Махсус педагогика". Тошкент: Ўзбекистон Миллий Энциклопедияси Давлат илмий нашриёти.
2. Маслакова, Н. А. (2015). "Возрастная психология". Москва: Академия.
3. Лев В. В. (2017). "Педагогика: теория и практика". Санкт-Петербург: Питер.
4. Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги (2020). "Мектеп педагогикаси". Тошкент: Шарқ.
5. Улуфов, И. М. (2019). "Психологическое сопровождение школьников". Москва: ВЛАДОС.